

Чорноус Юлія Миколаївна, професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

КРИМІНАЛІСТИКА: НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ

Криміналістика покликана давати відповіді на запитання «хто?», «що?», «де?», «за чієї допомоги?», «для чого?», «яким чином?», «коли?». Змінюються обставини, однак зазначені питання не втрачають своєї гостроти, а отже, можна стверджувати, що вони будуть актуальними й для наступних поколінь.

Розвиток і вдосконалення криміналістики як галузі наукового знання здійснюється завдяки відповідній методологічній основі, реалізується відповідно до визначених принципів. Криміналістика, як й інші галузі наукового знання, розглядає предмет власного пізнання з часу його виникнення, розвитку, становлення, однак спрямовує свій погляд у майбутнє, визначаючи перспективні напрями наукового пошуку та актуальні завдання для практичної діяльності. Виконати вказане завдання, схарактеризувати сучасний стан, окреслити напрями розвитку й удосконалення неможливо без вивчення наукового доробку провідних учених-криміналістів.

Чільне місце у вітчизняній криміналістичній науці належить науковцям, які плідно працювали в Національній академії внутрішніх справ, залишивши яскравий слід у науковому житті та освітньому процесі. У ці знаменні дні, пов'язані з ювілейними датами видатних криміналістів, слід засвідчити повагу до начальників кафедр криміналістики та судової медицини, яких, на превеликий жаль, немає поряд з нами, підкреслити вагоме значення їхніх наукових напрацювань. Ідеться про М. В. Салтевського, В. П. Бахіна, В. С. Кузьмічова, В. К. Весельського – непересічних особистостей, які лишили яскравий слід на Землі. Сучасна криміналістика, яку ми вивчаємо, – результат багаторічної наполегливої роботи вітчизняних видатних науковців. Сьогодні розвиток наукових криміналістичних досліджень, виконання актуальних практичних завдань щодо розслідування злочинів неможливий без урахування наявного доробку, використання фундаментальних ідей, які не втратили актуальності.

Набуття сучасною злочинністю нових форм вияву, міжнародного характеру, використання вдосконалених засобів і методів злочинної діяльності, вимагає пошуку і впровадження нових методів і підходів щодо вирішення завдань боротьби зі злочинністю, активізації наукових досліджень у цьому напрямі, розробки сучасних засобів і прийомів діяльності, надання дієвих криміналістичних рекомендацій.

Нові криміналістичні дослідження спрямовані на вирішення окреслених завдань. Вивчення низки праць дало змогу висловити думку на окремі напрями розвитку й удосконалення криміналістики.

Одне з важливих методологічних питань полягає в зміні поглядів на тлумачення предмета криміналістики й кола вирішуваних нею завдань в аспекті їх розширення та поглиблення. Сьогодні окремі вчені (В. Г. Гончаренко, А. В. Іщенко, В. С. Кузьмічов) обґрунтовано зазначають, що криміналістика переросла у сферу розслідування злочинів і кримінального судочинства загалом, а наявні визначення предмета криміналістики стали вже «тісними» для цієї науки. Сьогодні криміналістику доцільно схарактеризувати як юридичну науку про закономірності виникнення інформації про будь-яке правове явище в суспільстві, що необхідно знаходити, збирати, досліджувати і використовувати з метою ефективного вирішення завдань, що мають юридичне значення. Новий погляд на предмет криміналістики відображає закономірний процес розвитку науки, сприймається схвально в наукових колах, зумовлює потребу формування нового однозначного тлумачення, чіткого визначення предмета криміналістики.

Унікальність криміналістики полягає у вивченні злочинної діяльності, особи злочинця, механізму вчинення злочину та відповідному розробленні методів, засобів, прийомів розкриття й попередження злочинів. Це зумовлює важливість ще одного перспективного напрямку наукових досліджень, який уже частково висвітлено в наукових працях (зокрема В. П. Бахіна), – криміналістичного вивчення злочинної діяльності, формування адекватних заходів щодо її протидії.

Відповідно, бракує наукових досліджень за напрямками криміналістичного прогнозування та криміналістичної профілактики, упровадження отриманих результатів у практичну діяльність.

Як зазначалося, одним зі стратегічних завдань розвитку криміналістики є її наближення до практики боротьби зі злочинністю. Боротьба з транснаціональною організованою злочинністю, охорона особистих і майнових прав людини в сучасних умовах вимагає використання широкого кола джерел доказової інформації: слідів запаху, звуку, мікрооб'єктів тощо. Це ставить додаткові завдання перед криміналістикою, які полягають, зокрема, у тому, щоб, використовуючи досягнення природничих і технічних наук, пристосувати їх до розв'язання окремих завдань, трансформувати в криміналістичну практику. З огляду на зазначене, актуальними є завдання з розроблення та залучення до діяльності з розслідування злочинів нових технічних засобів і методів виявлення, фіксації та вилучення доказової інформації, удосконалення судово-експертної практики, добору нових тактичних прийомів та їх комплексів, методик розслідування окремих видів злочинів тощо. Отже, існує гостра потреба комплексного криміналістичного забезпечення діяльності з розслідування злочинів.

Сьогодні актуальним є опрацювання криміналістичного забезпечення реалізації заходів міжнародного співробітництва. Це, серед іншого, стосується проведення процесуальних дій у порядку міжнародної правової допомоги, збирання, дослідження й використання доказової інформації у її межах, створення та діяльності спільних слідчих груп.

Ще один важливий напрям наукових досліджень зумовлений євроінтеграцією нашої держави, орієнтацією на міжнародні стандарти прав людини й правоохоронної діяльності, залучення до виконання поставлених завдань передового світового та європейського досвіду. У сучасних реаліях, коли Україна прагне до інтеграції у світовий простір, таке завдання актуальне й для вітчизняної юридичної науки з яскраво вираженою практичною спрямованістю – криміналістики.